

Hoofredacteur ESB

s.phlippen@sdu.nl

Europa 2.0

Het zijn razend spannende tijden voor economieën. De wereld staat bol van de economie. Het financiële inzicht van Europeanen neemt met sprongen toe.

Het oubollige imago van de Europese Unie, met de tussen Brussel en Straatsburg op en neer sjokkende parlementariërs die elk gevoel met wat er op het continent leeft lijken te zijn kwijtgeraakt, begint af te bladderen. Het Europa 2020-pakket brengt al verandering in de zaken en maakt dwingend adviseren mogelijk, maar er is meer, veel meer op komst. Het moment waarop deze maatregelen intreden laat nog weken op zich wachten. Maar beleggers snakken naar daadkracht en door het gebrek hieraan waaien ze met ieder geruchtzuchtje mee. Doemscenario's over het einde van de welvaart in het westen zijn alleen een beetje overdreven.

Europa heeft steeds dreiging nodig voor het zetten van de volgende stap. Bij de oprichting van de Europese Unie was het de angst voor een nieuwe oorlog die de lidstaten bewoog om een klein deel van hun soevereiniteit op te geven ten gunste van een veilig continent door wederzijdse economische verbondenheid. Volgens sommige analisten vormt het wegvallen van die dreiging de grondslag voor het ontbreken van solidariteit in Europa. Maar wat heeft solidariteit ermee te maken? De EU is boven alles een entiteit die ons allen veel geld heeft opgeleverd en die weinig eiste in termen van solidariteit. Het ging vooral om de uitruil van soevereiniteit voor welvaart. En dat is het nu weer.

Op dit moment vindt de dreiging op ten minste vier fronten plaats. Ten eerste is er de onhoudbaarheid van begrotingstekorten door uitblijvende groei of inflatie: dalende dekkingsgraden van pensioenfondsen, dalend consumentenvertrouwen en de aantasting van de reële economie.

Een tweede dreiging is de afwezigheid van politiek

leiderschap. Wie wil er nou het voortouw nemen met initiatieven als bezuiniging en belastingverhoging? In ieder geval niet de linkse politieke partijen. Traditioneel linkse partijen zijn met hun sociale zekerheid en herverdelingsprogramma's slecht in schuldreductie. Traditioneel rechts met zijn ideaal van een kleine overheid zou in principe voor schuldreductie moeten pleiten, ware het niet dat het in de Verenigde Staten de Republikeinen zijn die door onder andere belastingverlaging de schulden het hoogst dreven. In de nieuwe politiek is natuurlijk eigenlijk geen sprake meer van links en rechts, althans, niet in relatie tot termen als progressief en conservatief. De opkomst van populistische partijen luidde de nieuwe politiek in waarin idealen van partijen even hard lijken te fluctueren als de beurskoersen naar gelang de uitslag van de polls. Van politieke partijen die met een identiteitscrisis kampen valt weinig daadkracht te verwachten als het gaat om het nemen van besluiten die de kiezer niet onmiddellijk bekoren.

De ECB, die bij het schrijven van dit redactioneel de meest daadkrachtige partij is, vormt hierdoor een derde bedreiging voor de EU. De ECB dwingt Berlusconi de wet over begrotingsdiscipline te tekenen – iets wat de Europese Commissie al jaren tevergeefs probeert te bewerkstelligen. Al is het maar de vraag hoelang deze onderhandelingsmacht standhoudt als de risico's eenmaal op de begroting staan. Maar de ECB is niet de instantie om zo diep in de politieke modder te gaan staan. Haar daadkracht is bedreigend voor het democratisch gehalte van Europese processen. Het opkopen van staatsobligaties is wellicht de enige juiste stap geweest, maar deze is zonder enige democratische legitimiteit gezet. In Duitsland wordt al beweerd dat de ECB de Bondsdag onteigent. Daarbij ondermijnt deze politieke daad ook de onafhankelijkheid van de ECB omdat zij ineens politieke voorkeuren in haar eigen belang krijgt.

Ten slotte is er nog de bedreiging vanuit het volk. De onwil van de kiezer om ook nog maar één cent uit te geven aan landen als Griekenland, Italië, Spanje en Ierland – eigenlijk alle landen behalve onszelf – vormt misschien nog wel de grootste dreiging voor de Europese Unie. De Nederlander die het nieuws volgt in de afgelopen weken, duizelt het van de miljarden die we volgens hem weggeven en denkt alleen nog maar “nee!” Dit “nee” kan handig zijn om hervormingen af te dwingen in de landen met te grote tekorten. Het kan de politici van solvabele landen mandaat geven om aan de insolvabele landen eisen te stellen over de benodigde structurele hervormingen en het overdragen van meer soevereiniteit bij crisis. Het coördinerend instituut? Europa 2.0.